

VERSLAG

Praktische vragen over de exitstrategie COVID-19 van musea in Vlaanderen.

FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw
17 mei 2020

INLEIDING

Dit document is de neerslag van de antwoorden op diverse vragen uit de museumsector, die tijdens de faro live-sessies van 12 & 14 mei 2020 aan bod kwamen. We voegen ook voorbeelden en tips van verschillende musea toe.

Beide live-sessies brachten een 80-tal museummedewerkers uit de musea in Vlaanderen digitaal bijeen. Het werden inspirerende momenten van genereuze kennisdeling.

Experten aan het woord tijdens de sessies, en hun expertise:

- › Guytan Bonjean (Preventie-adviseur, stad Antwerpen), 12/5
- › Lies Buyse (Coördinator musea en erfgoed, Stad Antwerpen), 14/5
- › Sarah Bastien (Zakelijk directeur, AGB Kunsten en Design, Gent), 12/5
- › Joeri Vanbesien (Technisch hoofdmedewerker, Musea Brugge), 12/5
- › Isabel Van Dael (Zakelijk onderdirecteur, Mu.ZEE), 12 & 14/5
- › Bjorn Hesyzak (Teamleider productie & facility, S.M.A.K., Gent), 12 & 14/5
- › Iris Kockelbergh (Directeur Plantin-Moretus, Antwerpen), 14/5

Aanspreekpunten FARO:

- › Inleiding: Olga Van Oost (Algemeen directeur)
- › Moderator: Monique Verelst (Adviseur infrastructuur, sceno- en museografie)
- › Verslag: Mieke Van Doorselaer (Adviseur musea)

Dit document bundelt de meest voorkomende vragen aan de experts. Antwoorden werden eerst globaal geformuleerd en daarna aangevuld met voorbeelden en tips van de aanwezige deelnemers. De lijst is opgebouwd aan de hand van vijf thema's en behandelt subvragen die betrekking hebben op:

1. Algemeenheden
2. Reservering vooraf en aankomst aan het museum
3. Organisatie in het museum
4. High-touchmaterialen en -zones
5. Variapunten

Omdat elk museum in een geheel eigen omgeving opereert, maakt iedere organisatie voor zichzelf werk van een individueel plan. Richtinggevend daarbij is de specificiteit van de locatie. Dat kan in de vorm van een stappenplan, risicoanalyse, checklist of draaiboek. Enkele musea stelden deze documenten ter beschikking. U kunt ze op eenvoudig verzoek ontvangen: [contacteer monique.verelst@faro.be](mailto:monique.verelst@faro.be)

1. ALGEMEEN

Welke musea kunnen openen?

In een eerste fase (vanaf 18 mei) kunnen een beperkt aantal musea openen voor publiek; het betreft voorlopig enkel de erkende musea (met kwaliteitslabel). Deze musea kunt u [hier](#) terugvinden. Dit wordt bepaald door een ministerieel besluit dat op 15 mei in het Belgisch Staatsblad werd gepubliceerd.

Wie kan de musea bezoeken?

- › Enkel individuele bezoekers of personen die onder hetzelfde dak wonen.
- › Bepaalde musea stellen een maximum (bv. 5) aantal gezinsleden voorop die onder hetzelfde dak wonen.
- › (Privé)rondeleidingen met gids voor een beperkte groep of gezin zijn nog niet mogelijk.
- › Groepsbezoeken of groepsevenementen worden evenmin toegelaten.

Welke voorwaarden om te kunnen openen worden opgelegd in het ministerieel besluit (d.d. 15/05/2020)?

- › De bezoeken gebeuren individueel of in het gezelschap van personen die onder hetzelfde dak wonen.
- › De regels van social distancing, in het bijzonder het behoud van een veilige afstand van 1,5 meter tussen elke persoon, worden gerespecteerd.
- › Er wordt een online of telefonisch ticketsysteem ingevoerd.
- › Per 15m² wordt één bezoeker toegelaten.
- › Er wordt een maximaal aantal bezoekers per tijdspanne bepaald.
- › Er worden eenrichtingsaanduidingen en begeleiding van het publiek voorzien.
- › Het personeel is verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving van de regels van social distancing.
- › Eventuele winkels volgen de regels van toepassing op handelszaken.
- › Eventuele cafetaria's, restaurants, attracties en speeltuinen zijn gesloten.
- › Het didactisch materiaal wordt gedesinfecteerd na elk gebruik.

Elk museum maakt een eigen plan op maat, hoe doet u dat?

Stapsgewijs komen musea elk voor zich tot een stappenplan of draaiboek op maat van hun eigen organisatie. Hiervoor baseren ze zich op de voorwaarden of richtlijnen geformuleerd in:

- het ministerieel besluit van 15 mei 2020. Dit vormt het richtinggevende kader.
- het 7-puntenplan opgesteld door het Vlaams Museumoverleg, Overleg Regionale Musea, Brussels Museums, Musées et Société Wallonie en ICOM-België. Let op: dit is soms iets 'losser' dan het ministerieel besluit. Bij twijfel is het duidelijk dat de bepalingen in het ministerieel besluit de wettelijke richtlijn vormen.
- de koepel, stad, gemeente of preventiedienst waaronder het museum zich bevindt.

Musea die ondergebracht zijn in een vzw (of andere) volgen bovenstaande richtlijnen best zorgvuldig.

De organisaties houden te allen tijde zelf de meest recente aanbevelingen van de Nationale Veiligheidsraad in de gaten.

Alle links naar de info is onderaan in dit document opgenomen.

Is een draaiboek (of een ander document) verplicht om te kunnen heropstarten?

Nee, maar een draaiboek, risicoanalyse, stappenplan of checklist wordt ten zeerste aangeraden. Bij heropening moet het museum immers alle voorzorgs- en veiligheidsmaatregelen nemen om zijn personeel en bezoekers te beschermen.

- › Een risicoanalyse en een draaiboek zijn de meest praktische en handige instrumenten voor het museum om zich ervan te verzekeren dat alle nodige maatregelen werden genomen.
- › Aandachts- en knelpunten worden makkelijker op voorhand gedetecteerd.
- › Medewerkers weten wat de richtlijnen zijn.
- › Het is een nuttig document i.v.m. aansprakelijkheid.

Is een preventieadviseur verplicht?

Nee, maar ook hier meer dan aangewezen. Zie vorige vraag en antwoord.

Als het museum niet onder een stad of overheid valt, is het normaal gezien wel aangesloten bij een externe preventiedienst (IDEWE, Mensura, CLB Group ...) die kan adviseren en ondersteunen.

Zijn er voorbeelden van draaiboeken of andere documenten beschikbaar die gedeeld kunnen worden?

Ja, documenten zoals checklists, stappenplannen of draaiboeken kunnen op eenvoudig verzoek aangevraagd worden door te mailen naar monique.verelst@faro.be.

Hoe communiceert u naar bezoekers?

Op de museumwebsite en in het huishoudelijk reglement wordt duidelijk doorverwezen naar een bijzondere coronapagina. Daar staat de meest actuele informatie voor de bezoeker.

- Voorbeeld MAS: <https://www.mas.be/nl/coronavirus>

In de buurt van het museum en in het museum zelf, is de informatie en communicatie over de maatregelen makkelijk vindbaar en helder geformuleerd. Bezoekers wordt ook duidelijk gemaakt wat van hen verwacht wordt.

- Voorbeeld: de musea Antwerpen werken met drie tracks, nl. de veiligheidssignalisatie, de museumsignalisatie en de hygiënesignalisatie.

Wat te verwachten van bezoekers?

- › De musea hanteren een streng hygiëneplan. Van bezoekers wordt verwacht dat ze de voorschriften naleven en geduld oefenen. Museummedewerkers hebben immers tijd nodig om alles grondig te desinfecteren.
- › Bezoekers moeten de richtlijnen van social distancing en de hygiënevoorschriften nauwgezet volgen. Dit omvat minstens:
  - thuis blijven bij ziekte;
  - een mondkapje dragen bij gebruik van het openbaar vervoer en op drukke openbare plaatsen;
  - 1,5 m afstand bewaren;
  - hoesten en niezen in de binnenkant van de elleboog;
  - handen wassen voor en na museumbezoek.

- › Als een bezoeker duidelijke coronavirus-achtige symptomen vertoont, kan de museummedewerker informeren naar de gezondheidssituatie en de bezoeker vragen om goed voor zichzelf te zorgen. Indien nodig kan hij suggereren om het bezoek uit te stellen naar een later moment.
- › Maar het museum mag een bezoeker de toegang niet ontzeggen. Een museummedewerker mag de lichaamstemperatuur van een bezoeker niet meten. Dit mag enkel door een medisch geschoolde. Bovendien is een koortsmeting alleen geen voldoende indicator voor het vaststellen van een COVID-19-besmetting.

Tips:

- › Neem in de communicatie naar bezoekers (website, ter plaatse) specifiek aan corona gerelateerde voor- en nadelen op. Zo is een bezoek aan het museum op verantwoordelijkheid van de bezoeker.
- › Zorg dat deze info ook gekoppeld is aan de voorwaarden bij de bestelling van een ticket.
- › Zorg voor een directe lijn naar de politie in geval van problemen (als voorzorgsmaatregel, zodat de medewerkers weten wat ze kunnen doen).

Wat met de vrijwilligers?

- › De Nationale Veiligheidsraad staat alleen verplaatsingen toe voor vrijwilligers in het kader van hun activiteiten voor cruciale sectoren en essentiële diensten.
- › Vrijwilligerswerk in een museum is dus geen essentiële verplaatsing.
- › Vrijwilligers zijn vaak 65+ en behoren tot de risicogroep. Hoewel de vrijwilligers heel graag terug aan de slag willen in het museum, is het beter om te wachten tot de Nationale Veiligheidsraad zich hierover expliciet heeft uitgesproken.
- › In de context van de risico- en aansprakelijkheidsanalyse (zie boven) die elk museum heeft gemaakt, is het sowieso heel belangrijk om uiterst voorzichtig om te gaan met vrijwilligers uit de risicogroep.
- › Tot de Nationale Veiligheidsraad dit heeft uitgeklaard, wordt het de musea afgeraden om met vrijwilligers te werken.

2. RESERVERING VOORAF EN AANKOMST AAN HET MUSEUM

Wat met reserveringen en reserveringssystemen?

- › Bezoek zonder reservering is niet mogelijk.
- › Bezoekers kunnen reserveren via een ticketsysteem, telefonisch of per mail (niet in elk museum zijn alle media mogelijk).
- › Dit om te vermijden dat bezoekers zich nodeloos verplaatsen.
- › Het is ook makkelijker voor baliemedewerkers om bezoekers zonder reservering te weigeren. Als men bezoekers kan wijzen op schriftelijke signalisatie zullen bezoekers minder snel boos worden.
- › Ook als er recht is op gratis toegang, moeten bezoekers reserveren.
- › Musea beperken het aantal tickets dat in één keer kan aangekocht worden.
- › Er zijn verschillende reserverings- en betalingssystemen, zoals:
- › FareHarbor, Recreatex, Kwadoo, Eventbrite, Timeblockr ... (alle met verschillende voor- en nadelen).

Tips:

- › Tickets kunnen bv. in de musea Antwerpen ook ter plaatse aangekocht worden via een QR-code maar niet aan de ticketbalie (voor zover er nog plaatsen beschikbaar zijn in het betreffende tijdsblok).
- › Elke bezoeker met een smartphone kan in principe ter plaatse een ticket online of telefonisch reserveren en een museum bezoeken (voor zover er nog plaatsen beschikbaar zijn in het betreffende tijdsblok).

Is cashloos betalen verplicht?

- › Bij een online betaling wordt er sowieso cashloos betaald.
- › Bezoekers die hun ticket telefonisch reserveerden kunnen betalen aan de kassa en worden sterk aangeraden om cashloos te betalen.
- › Dat kan helemaal contactloos a.h.v. apps zoals Payconiq of andere.
- › Betalen kan ook via bancontact. Bij de bankterminal kan het museum wattenstaafjes aanbieden (volgens de hygiënerichtlijnen én op een houder geprikt) met in de nabijheid een (vuil)bakje. Musea zijn hier creatief in: het ene gebruikt hiervoor 'egeltjes', het andere een blokplaat met gaatjes.
- › In de musea Antwerpen worden cashbetalingen tijdelijk niet aanvaard.

Hoe organiseert u de aankomst van bezoekers?

- › Naar het voorbeeld van de winkels organiseren ook musea wachtrijen buiten, voor de ingang van het museum.
- › Ze doen dit met de nodige aandacht voor social distancing.

Voorbeelden:

- › In de musea Antwerpen verwelkomt een onthaalmedewerker elke bezoeker en scant de vooraf aangekochte tickets. Hierna wordt de bezoeker naar de lockers begeleid.
- › In de musea Gent is de ontvangst afhankelijk van het museum. In sommige gevallen zullen rijen zichtbaar zijn vanop het openbaar domein of zich mogelijks vormen tot op het openbaar domein.
- › In het Speelkaartenmuseum Turnhout worden op de vloer 12 'zones' of stops voorzien. Bezoekers schuiven door naar de volgende zone indien de stop vrij is.

Tips:

- › Zichtbare rijen op het openbaar domein kunnen de nieuwsgierigheid wekken, waardoor ook mensen zonder reservering zich aangesproken voelen om aan te schuiven. De musea Gent denken na over manieren om samenscholingen te vermijden en de politie hiermee niet te overbelasten. Een mogelijkheid zou kunnen zijn dat erfgoedbewakers (bewakingsagenten) ook de bevoegdheid krijgen om op het aangrenzende stukje openbaar domein mensen aan te spreken op het bezit van een ticket of reserveringsbewijs. Ze zouden hen dan kunnen verzoeken om nog online een ticket aan te schaffen als er capaciteit is of eventueel op een later moment, na reservering, terug te komen. Hiervoor is echter toestemming nodig van de gemeenteraad en hiervoor dienen borden voorzien te worden. Ze onderzoeken wat mogelijk is om deze werkwijze zo snel mogelijk te activeren voor de zomervakantie, wanneer de drukte zal toenemen.

Wat met mondmaskers en handschoenen?

- › Volgens de adviezen van de GEES is het dragen van een mondmasker of elk ander alternatief sterk aanbevolen. Daarom verplichten de meeste musea (bv. Musea Antwerpen) medewerkers om een mondmasker te dragen.
- › De musea Antwerpen voorzien eveneens ten minste drie comfortmaskers per medewerker. Zelfgemaakte mondmaskers zijn ook toegestaan.
- › Mondmaskers voor bezoekers worden in Antwerpen niet verplicht. Waar de minimumafstand van 1,5m niet kan gegarandeerd worden (bv. in een deuropening) wordt het sterk aanbevolen.
- › In de musea Gent worden mondmaskers voor bezoekers te koop aangeboden.

Een goede handhygiëne is het allerbelangrijkste.

- › Medewerkers maar ook bezoekers zijn verplicht de handen te reinigen.
- › Bij voorkeur met water en zeep of met een ontsmettende handgel.
- › Dit doen zij ten minste bij aankomst en vertrek in het museum, na elk toiletbezoek, na hoesten, niezen of snuiten.
- › Medewerkers die fysiek contact hebben met bezoekers dienen ook op geregelde tijdstippen doorheen de dag de handen extra te reinigen.

Volgens virologen verhogen handschoenen het risico op besmetting eerder dan het te verlagen. Ze geven de drager een vals gevoel van veiligheid en vervangen de basisregels voor handhygiëne niet. In de musea worden daarom geen handschoenen ter beschikking gesteld.

3. ORGANISATIE IN HET MUSEUM

Er is een maximum van 1 persoon per 15m²: hoe wordt het aantal bezoekers per m² in de praktijk bepaald?

- › Dit aantal hangt af van de beschikbare vloeroppervlaktes voor het publiek in het museumcomplex en de specifieke lay-out ervan in meerdere grotere en kleinere ruimtes.
- › Ga uit van de kleinere ruimtes en doorgangen in het gebouw als referentiepunt.
- › Houd er telkens rekening mee dat op de gehele looproute een veilige afstand van 1,5m mogelijk moet blijven tussen elke persoon.
- › Houd ook rekening met de gemiddelde doorlooptijd die bezoekers nodig hebben om de tentoonstelling te bezoeken.
- › Al deze factoren bepalen het aantal bezoekers per tijdsblok.

Tips:

- › De meeste musea kiezen de eerste weken voor een zeer streng scenario. Er worden veel minder bezoekers toegelaten dan volgens de oppervlakteberekening toegestaan is.
- › Het is immers gemakkelijker om regels te versoepelen dan om te verstrengen. In alle sectoren wordt de raad gegeven om te kunnen terugvallen op een minimumscenario. Dit is nodig om er allemaal samen voor te zorgen dat een volgende COVID-19-piek kan vermeden worden.
- › Het is nuttig om wekelijks te evalueren en bij te sturen.
- › Voorzie dus ook in het reserveringssysteem slechts een beperkte periode van vooruitboeking zodat bijsturing mogelijk is.

Voorbeelden:

- › Designmuseum Gent: ingeschatte doorlooptijd 90 min., 25 bezoekers per tijdslot van 30 min.
- › Industriemuseum: ingeschatte doorlooptijd 90 min., 7 bezoekers per tijdslot van 15 min.
- › S.M.A.K.: ingeschatte doorlooptijd 90 min., 10 bezoekers per tijdslot van 20 min.
- › Museum Plantin-Moretus: ingeschatte doorlooptijd 90 min., 15 bezoekers per tijdslot van 30 min.
- › MuZEE: ingeschatte doorlooptijd 90 min. met een maximum van 100 bezoekers die gelijktijdig het museum binnen mogen (en dus niet de 250 bezoekers die er volgens de oppervlakteberekening mogelijk waren).
- › Permekemuseum: max. 6 bezoekers in het woonhuis en max. 6 bezoekers in het beeldhouwatelier.

Er worden eenrichtingsaanduidingen en begeleiding van het publiek voorzien, hoe doet u dat?

- › Om de regels van social distancing te kunnen garanderen leggen de musea (in de eerste fase) een verplicht te volgen eenrichtingsparcours op.
- › Zowel personeel als bezoekers houden minstens 1,5 m afstand van elkaar en dit zowel binnen als buiten het museum.
- › Het is aangewezen een aparte in- en uitgang te voorzien. Indien er geen aparte doorgang mogelijk is, plaatst u best een museummedewerker aan de deur die de bezoekersstromen kan begeleiden.
- › Bezoekers mogen elkaar zo min mogelijk kruisen, tenzij een veilige afstand kan worden gewaarborgd.
- › Op plaatsen waar de minimale afstand van 1,5 m niet mogelijk is, wordt ten sterkste aanbevolen aan bezoekers om een mondmasker te dragen.
- › Het publiek begeleiden kan door een duidelijke communicatie.
- › Het publiek begeleiden kan door een medewerker in de nabijheid. Een andere mogelijkheid bestaat erin dat u gebruikmaakt van fysieke en tijdelijke barrières voor verplichte wandelpaden, zoals: hekken, nadar, linten, tapes, etc ...

Tips

- › Een duidelijke communicatie is eenduidig, niet overdadig aanwezig en taalarm. Pictogrammen zijn goede hulpmiddelen.

- › Gebruik duidelijke, simpele instructies in het Nederlands, Frans en Engels wanneer er een ‘complexere’ uitleg gegeven moet worden aan bezoekers.
- › Maak het de bezoeker zo gemakkelijk en natuurlijk mogelijk.
- › Haal zoveel mogelijk obstakels (zitbanken, stoelen ...) weg die een vlotte doorstroming kunnen belemmeren.

Voorbeelden:

- › Het bezoekersparcours van de musea Antwerpen werd uitgewerkt volgens het IKEA-principe: in één lus leidt het alle bezoekers door de tijdelijke en vaste expo's en de vrij toegankelijke ruimtes. Bezoekers hebben de mogelijkheid om de route niet volledig uit te wandelen maar vroegtijdig te stoppen door een shortcut te nemen.
- › In de Musea Brugge regelt een medewerker achter plexi het verkeer bij de in- en uitgangen van het eenrichtingparcours.
- › In Mu.ZEE is er een aparte in/uitgang, de route wordt uitgelegd aan de balie. Een vast parcours was niet mogelijk. Bewakingsagenten houden het aantal bezoekers in de gaten en sturen bij waar nodig.
- › In het S.M.A.K. en het Designmuseum volgen de bezoekers een opgelegde route, de in- en uitgangen zijn gescheiden van elkaar.

Wat met de kruising van bezoekers in gangen of deuropeningen?

- › Indien bezoekers toch moeten kruisen houden ze een afstand van 1,5 meter.
- › Voor kleine musea of op bepaalde plaatsen is de kruising (bv. in deuropeningen) een issue en is het niet mogelijk om een afstand van 1,5m tussen personen te bewaren.
- › Op deze plaatsen wordt de bezoekers aanbevolen een mondk masker te gebruiken (museummedewerkers dragen altijd een mondk masker).
- › Op deze plaatsen kan het museum ook een museummedewerker plaatsen die de doorstroom van bezoekers regelt.
- › Aangezien bezoekers druppelsgewijs zullen worden binnengelaten, verwachten de musea weinig tot geen problemen.

Voorbeelden:

- › Musea Maaseik: op twee plaatsen wordt duidelijk aangegeven wie voorrang geeft bij de passage.
- › Mu.ZEE: op trappen krijgen mensen die naar boven gaan voorrang, bij deuropeningen de bezoekers die naar buiten gaan. Verder rekent men op hoffelijkheid en burgerzin om voldoende afstand te houden.
- › Kasteel van Gaasbeek: de bewakers doen de regie bij kruisingen. Ze doen bezoekers wachten en maken hen bewust van social distancing.
- › Gasthuismuseum Geel: als klein museum in een pand met veel smalle doorgangen, heeft het een hoek waar kruising gevaarlijk is. Om daar geen extra personeelslid te moeten voorzien of de route volledig om te gooien, installeert het museum twee beeldbabyfoons of digitale deurcamera's. Een relatief kleine aankoop en toch netjes te installeren.
- › Plantin-Moretus: aan de enige kruising staat een personeelslid dat de doorgang regelt.

Wat met onthaal en infobalie?

- › Aan deze zones worden er door de musea plexiwanden voorzien, die een fysieke barrière vormen tussen bezoeker en medewerker.
- › Het apparaat dat tickets afprint (bij telefonische reservatie) is naar de bezoeker gericht zodat de bezoekers hun ticket zelf kunnen nemen.
- › Waar mogelijk scannen de bezoekers hun ticket of e-ticket zelf aan het onthaal.

Wat met vestiaires en lockers?

- › Bezoekers wordt gevraagd jassen en tassen zoveel mogelijk thuis te laten.
- › Hebben ze deze toch bij dan kunnen ze gebruikmaken van lockers of vestiaires.
- › Deze worden zeer regelmatig ontsmet met een alcohol spray en er wordt ontsmettende handgel voorzien.
- › Bij schoonmaak wordt extra aandacht gegeven aan de sleutels.
- › In vestiaires waar er geen afstand van 1,5m kan worden gegarandeerd, worden de vestiaires gesloten (bijvoorbeeld in de musea Maaseik).
- › Sommige vestiaires of lockers doen dienst als controleruimte om binnen- en buitengaande bezoekersstromen van elkaar te scheiden (bijvoorbeeld in S.M.A.K. en MSK).
- › In grotere vestiaires worden slechts enkele plaatsen voorzien en is er afwisseling, zodat niet alles steeds ontsmet moet worden (bijvoorbeeld in Plantin-Moretus Museum).

Wat met cafetaria's en restaurants?

- › Cafetaria's en restaurants blijven (voorlopig) gesloten.

Wat met (boek)shops en inrijke exemplaren?

- › Winkels zijn sinds 11 mei open. De (boek)shops in de museumruimtes volgen dezelfde regels.
- › Ook hier worden bezoekersstromen geregeld (in de musea Brugge door een medewerker omdat de doorgang te krap is).
- › De meeste musea hanteren voor de goederen die te koop worden aangeboden het principe aanraken = kopen.
- › Behalve wat inrijke exemplaren betreft, daar verschillen ze in aanpak:

Voorbeelden:

- › S.M.A.K.: de inhoud van boeken wordt op een flatscreen geprojecteerd als 'inrijke exemplaren'.
- › KOERS: voorziet wegwerphandschoenen om inrijke exemplaren te bekijken.
- › Musea Turnhout: voorziet 3 inrijke exemplaren met een roulatiesysteem van 'gecontamineerden' die opzij worden gehouden.
- › In de meeste musea zijn er geen inrijke exemplaren beschikbaar.

Wat met toiletten?

- › Ook in toiletten moet de social distancing gerespecteerd worden.
- › Het aantal aanwezigen beperken op basis van het aantal wasbekkens is een bruikbare vuistregel.
- › De wasbekkens moeten voorzien zijn van zeepdispensers en papieren handdoeken.
- › Er wordt aangeraden om de affiche die uitlegt hoe je de handen correct kan wassen, op te hangen ter hoogte van de wasbekkens.
- › Wat het toiletdeksel betreft wordt uitdrukkelijk gevraagd om het direct na gebruik, en zeker voor het doorspoelen, te sluiten. Wordt het deksel niet gesloten, dan verhoogt dit immers ook het besmettingsrisico wegens spatten bij doorspoelen.
- › Duidelijke communicatie op de website over deze richtlijnen is belangrijk.

Wat met het poetswerk?

Over de capaciteit en de routine van het poetswerk zijn er verschillen in de musea.

Bijvoorbeeld:

- › In de musea Gent wordt er geen extra poetspersoneel, noch extra poetsuren voorzien.
- › In de musea Brugge wordt de capaciteit van het poetspersoneel verhoogd.
- › In Mu.ZEE wordt het sanitair twee keer per dag schoongemaakt en ontsmet. Er zijn verschillende desinfectiezuilen en papieren handdoeken.
- › In musea Maaseik worden de toiletten na elk tijdslot gereinigd en worden ontsmettingsmiddelen voorzien.
- › In het Plantin-Moretus Museum is er de hele dag iemand aanwezig voor de schoonmaak, maar men raadt de bezoeker aan om zelf de wc-bril en deurklink te ontsmetten.

Tips:

- › Sluit een aantal toiletten, urinoirs en wasbekkens af (om de afstand te kunnen bewaren).
- › Voor het doorspoelen het toiletdeksel sluiten.
- › Leg voor het reinigen de verantwoordelijkheid bij de bezoeker maar voorzie daarvoor het nodige materiaal zowel in de toiletten (ontsmettingsmiddel om de wc-bril en deurklink te ontsmetten) als aan de lavabo's.

Wat met het gebruik van liften?

- › In liften kan de social distancing niet gerespecteerd worden.
- › Het gebruik ervan moet ontmoedigd worden.
- › Indien het gebruik van de lift noodzakelijk is, mag dit door 1 persoon per keer of per gezin.
- › In sommige musea is de lift enkel beschikbaar voor mindervaliden: indien mogelijk gaat hij of zij alleen in de lift, anders gaat er een medewerker mee.
- › Het is aangewezen om de high-touchoppervlakken (knoppen, leuning) van de lift regelmatig te reinigen (minstens dagelijks). Dit kan met proper water, detergent en microvezeldoek.

Wat met het ventileren van de ruimtes?

- › Het belang van ventilatie wordt benadrukt in de strijd tegen het coronavirus.
- › Voor veel musea vormt dit een uitdaging.
- › Verluchten is belangrijk maar minder goed voor de klimatisatiesystemen.
- › Omdat er weinig bezoekers zullen zijn, zullen de meeste verluchttingsingrepen volstaan.

Tips

- › Ga op zoek naar een parameter i.f.v. bezoekers en vochtigheidsgraad.
- › Gebruik ventilators om voldoende luchtverplaatsing te creëren waar dat nodig is en plaats deze bij de ramen om de doorstroming van lucht te verhogen.

4. HIGH-TOUCHMATERIALEN EN -ZONES

Het didactisch materiaal moet gedesinfecteerd worden na elk gebruik. Hoe pakken musea dit aan?

- › Onder didactisch materiaal kan o.a. verstaan worden: touchscreens, audioguides, tablets, doe-elementen, etc ...
- › Er zijn echter nog andere materialen die vaak aangeraakt worden, zoals trekkers van schuiven of aan kastjes, zitbanken of klapstoeltjes, manuele tekstplaatjes, etc ...
- › Omdat musea ervaren dat het in praktijk niet altijd mogelijk is om al deze high-touchmaterialen telkens te ontsmetten, verschilt hun aanpak.

Bijvoorbeeld:

- › Bij de werken worden QR-codes gehangen die bezoekers scannen met hun eigen smartphone (DIVA, Mu.ZEE, Musea Brugge ...).
- › Luisterhoorns worden vervangen door speakers (Musea Antwerpen).
- › Er wordt gebruik gemaakt van de (gratis) ErfgoedApp (door KOERS, DIVA ...).
- › In sommige musea maakt touch een belangrijk onderdeel uit van de bezoekersbeleving (Red Star Line museum, Jenevermuseum ...). Om te vermijden dat de applicaties met de handen moeten worden aangeraakt, is het zinvol om te werken met touchpens. Die kunnen na elk gebruik grondig worden ontsmet.
- › Sommige musea halen touchscreens weg (Eperon d'or, Designmuseum, S.M.A.K., Snijders&Rockoxhuis).
- › Audioguides worden niet uitgeleend (musea Brugge, Designmuseum, MSK zou wel audioguides behouden maar zonder koptelefoons).
- › Sommige musea halen alle zitmeubilair weg (Kasteel van Gaasbeek, S.M.A.K.).
- › Klapstoelen worden uitgedeeld aan de vestiaire en telkens ontsmet na gebruik (Musea Brugge, Mu.ZEE, op termijn ook S.M.A.K.).
- › Er worden wegwerphandschoenen meegegeven (voor de 'kidstoer' in Memorial Museum Passchendaele).

Wat met deuren en deurklinken? Trapleuningen?

- › (Niet-brandwerende) deuren zet u best open om te vermijden dat klinken aangeraakt moeten worden. Dit helpt ook om extra te verluchten.
- › Klinken van deuren, die niet opengezet kunnen worden, worden best zo vaak mogelijk ontsmet.
- › Ook trapleuningen zijn high-touchoppervlaktes en moet u vaak ontsmetten.
- › Alternatieve 'elleboogklinken' zijn leuk, maar niet snel te verkrijgen.

Tips:

- › Op elk verdiep kunt u nabij de trap een dispenser plaatsen. De meeste musea beveiligen de dispensers en bevestigen ze tegen de muur.
- › Hulpstukken voor deurklinken kunt u zelf printen (indien u een 3D-printer in huis hebt of in een fablab). De software wordt gratis aangeboden op de site van www.materialise.com.

5. VARIA

Een museum heeft problemen met de bestelling en levering van materialen omdat sommige materialen uitgeput zijn. Zijn er tips?

- › In deze omstandigheden en omwille van de schaarste blijkt het soms nuttiger om niet in grote afnames te bestellen. Het is dan handiger om een beroep te doen op het eigen netwerk of rond te kijken in de buurt (bij uw persoonlijke apotheker of leveranciers van EHBO-pakketten ...).
- › Stel uzelf de vraag of u bepaalde producten wel echt nodig hebt? Sommige musea kwamen tot de vaststelling dat ze de neiging hadden om te veel te voorzien. In de generieke gids staan richtlijnen ter bescherming van COVID-19 (zie bijlages onderaan). Aan de hand daarvan kunt u o.a. nagaan hoe en waar op een parcours u handgels moet aanbieden.

Tips

- › Gebruik ook het materiaal uit stocks: hergebruik vitrines of gebruik gelaagd glas i.p.v. plexi, sokkels voor bewegwijzering ...
- › Gebruik het creatief talent van medewerkers in uw museum.
- › U kunt ook materiaal huren (of aankopen) bij bedrijven gespecialiseerd in standenbouw. De afgelopen weken hebben zij zich aangepast aan de coronacrisis en zijn ze creatief aan de slag gegaan met materialen uit hun stock.

Wat met schoonmaak? Het poetsplan vraagt om verhoging van de capaciteit, hoe pakken andere musea dit aan?

- › Schoonmaak moet gebeuren met extra aandacht voor high-touchzones.
- › Van het personeel wordt verwacht dat ze gedeelde arbeidsmiddelen en oppervlakken (flexwerkplekken, tafelfeet ...) reinigen na gebruik. Dit kan met water, detergent en een doek of een reinigingsmiddel (in sprayflacon met papieren doekjes).
- › Preventiediensten raden aan om extra te reinigen. Musea hebben echter al het beschikbare personeel nodig voor de veiligheid van de bezoekers. Veel musea zijn nog op zoek naar oplossingen om dit de komende weken aan te pakken.
- › In de musea Antwerpen is voor de eerste drie weken na heropening een externe poetsdienst voorzien via het noodfonds van de stad.

Wat met het aspect duurzaamheid? Bv. bij bestellingen en keuze van materialen.

- › Duurzaamheid blijkt een aandachtspunt waar in deze tijden weinig tot geen rekening mee wordt gehouden.
- › Musea kunnen alternatieven zoeken door:
  - › eerst de eigen stock te checken en materialen te hergebruiken;
  - › materialen te huren bij bv. standenbouwers (er zijn geen beurzen dus stock zit vol), kringloopexpo, e.a. ...
  - › de aankoop van materialen op lange termijn te beschouwen en duurzame materialen aan te kopen.
- › Om hygiënische én ecologische redenen wordt drukwerk voor bv. folders best achterwege gelaten.

Verdere vragen?

Hebt u nog opmerkingen, nuttige tips of vragen? Neem dan contact op met:

Mieke Van Doorselaer (mieke.vandoorselaer@faro.be) of Monique Verelst (monique.verelst@faro.be).

NUTTIGE LINKS:

- Ministerieel besluit - Belgisch Staatsblad (d.d. 15/05/2020).
Zie: https://centredecrise.be/sites/default/files/content/mb_15052020.pdf
- De algemene adviezen van de Nationale Veiligheidsraad of het exitplan vindt u op de website van de FOD Volksgezondheid, zie: www.info-coronavirus.be/nl
- Het 7-puntenplan van de Belgische musea vindt u via: <https://bit.ly/7-puntenplan>
- Generieke gids om de verspreiding van COVID-19 op het werk tegen te gaan, FOD WASO,
zie: <https://werk.belgie.be>
- Gids opening van handelszaken, zie: <https://economie.fgov.be>
- Vragen en antwoorden over de gevolgen van de verstrengde coronamaatregelen voor de cultuursector vindt u op de website Cultuur van de Vlaamse Overheid, zie: <https://cjsm.be/cultuur> en <https://cjsm.be/sites/cjsm/files/faq-covid-19.pdf>
- Op de website van de VVSG vindt u een overzicht van politiebepsluiten per provincie en de procedures en richtlijnen voor lokale besturen,
zie: <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/coronavirus-actuele-informatie-en-richtlijnen>

COLOFON

AUTEUR

Monique Verelst

TEKSTREDACTIE

Roel Daenen, Olga Van Oost,
Annemie Vanthienen

VORMGEVING

Silke Theuwissen

VERLSAG LIVE-SESSIES

Mieke Van Doorselaer

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Olga Van Oost, FARO. Vlaams
steunpunt voor cultureel erfgoed vzw,
Priemstraat 51, 1000 Brussel

Brussel, mei 2020

Dit werk is gelicenseerd onder een Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Unported licentie. Bezoek <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0> om een kopie te zien van de licentie.